

## MET DE VLINDERWERKGROEP NAAR ZUID-LIMBURG

De traditionele vlindertocht naar Zuid-Limburg ging dit jaar naar het Savelsbos.

Het Savelsbos is een 6 km lange, vaak smalle gordel van hellingbossen op de (vaak steile) oostelijke maasdalhelling, oostelijk en zuidoostelijk van Maastricht en gelegen tussen de dorpen Cadier en Keer, Gronsveld, Eckelrade, Sint Geertruid, Moerslag en Rijckholt. De oppervlakte bedraagt ca 240 ha. Het bos kent zeer steile, vaak eroderende hellingen met hoogteverschillen van 70 m tot 125 m boven NAP met veel trappenpaden. De bodem bestaat uit krijtverweringsgronden, löss en grindlagen.

We starten onze wandeling in Sint Geertruid. Door de Eindstraat met vele vakwerkhuisjes wandelen we naar het einde van het dorp. De bloeiende planten in de voortuinen trekken onze eerste vlinders aan: atalanta's, grote koolwitjes en distelvlinders snoepen van de nectarkroeg.



Huiszwaluwen scheren rond bij de dakranden, waar de jonge vogels op uitvliegen staan. Ook de witte kwikstaart is van de partij. Net buiten het dorp wandelen we langs hoogstamboomgaarden (kaardenbol, groot kaasjeskruid) naar de bosrand, waar we twee reeën zien. Ze maken zich snel uit de voeten bij onze nadering. De groene specht laat met zijn lachende roep weten, dat hij hier ook aanwezig is.

Net voordat we een via een stegelke het bos in willen gaan, zien we een oranje zandoogje rondfladderen. Zoals de naam al zegt: de bovenkant van de vleugels is oranje, met een brede bruine rand. In de vleugelpunten van de voorvleugel ligt - zowel op de bovenkant als op de onderkant – een zwarte vlek met daarin (meestal) 2 klein witte puntjes. Het mannetje

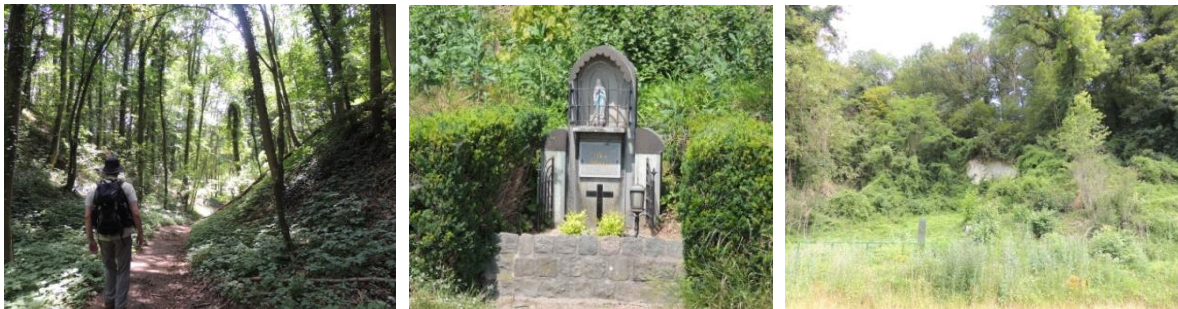


heeft een grote zwarte geurstreep op de voorvleugel. Hij houdt vooral 's middags patrouillevluchten, meestal laag boven de vegetatie. Hij benadert alles wat op een soortgenote lijkt, zelfs bruine afgefallen blaadjes en blijft zo dagenlang in hetzelfde kleine gebied heen en weer vliegen, op zoek naar een vrouwtje dat met hem wil paren. Na de paring – zonder enig voorafgaand baltsritueel – legt het vrouwtje de eitjes op diverse grassoorten, waaronder o.a. kropaaar en rood zwenkgras. De rupsen eten overdag en verschuilen zich als halfvolwassen rups diep in een graspol om te overwinteren. Het volgende

voorjaar eten ze weer verder, verpoppen tussen de vegetatie hangend aan een grashalm of takje. Vanaf eind juni vliegen de vlinders tot eind augustus in 1 generatie.



We wurmen ons door het stegelke en dalen via een trappenpad af door het Savelsbos, van het plateau van Margraten naar Moerslag. Het fraaie hellingbos herbergt een rijke flora en fauna. We treffen hier onder andere heksenkruid, salomonszegel met groene bessen, de groene bessen van de gevlekte aronskelk, bosandoorn en nagelkruid aan. Ook groeien er hier en daar groepjes met bessenstruiken, waaraan rode besjes prijken.



We wandelen een stukje langs de weg, waarbij we een wegwijk passeren. Tegen de helling is vroeger mergelsteen gewonnen, waarvan we nog een stuk gele wand terugzien. Bosrank bloeit met zijn witte bloempjes en maakt lange lianen. De tot 2 meter hoge planten van de kompassla trekken de aandacht, de bladeren geven de noord-zuidrichting aan, onder de bladnerf staat een rij met stekels. Ook groeien hier veel koningskaarsen, die nog maar net in bloei komen. Boven de boomgaarden zweeft een buizerd.

Een stukje verder verlaten we de weg en gaan langs een bloemrijke weide af het bos in, omhoog en omlaag. Hier fladderen klein koolwitje en klein geaderd witje rond, in het donkere bos het bont zandoogje, die ziet er precies zo uit als zijn biotoop: donker met lichte vlekjes. Ook dit lid van de zandoogjesfamilie legt de eitjes op grassen, de vrouwtjes zwerven tijdens het afzetten van de eitjes en verdelen zo hun eitjes over een groot gebied. Hij overwintert meestal als pop, zodat vroeg in het voorjaar de eerste vlinders weer verschijnen. Het Bont Zandoogje vliegt in 3 elkaar overlappende generaties per jaar.



Het winterkoninkje zingt het hoogste lied en laat zich zelfs goed zien, ook de vink geeft een fluitconcert weg. Na een tijdje dalen we af, we zien een havik langs scheren, naar Camping



de Bosrand, waar we koffie drinken met een overheerlijke punt vlaai. Ja, we moeten energie opdoen voor de volgende etappe! De mussen lusten er ook wel pap van, zij komen de kruimeltjes oppikken.

Voldaan gaan we weer verder, via een trappenpad omhoog klauteren we naar een bospad, dat net onderlangs de rand van het plateau gaat, toch weer een hele klim! We zien hier de boomklever langs een boomstam zoeken naar voedsel. De zanglijster roept Frederik, maar die kennen we niet.... Wat is het hier toch prachtig in dit heerlijke groene loofbos! Er groeit veel daslook, dat is helaas uitgebloeid. De valse salie heeft gele lipbloemen, deze geurt niet, dit in tegenstelling tot de aromatisch geurende echte salie, maar dat is dan ook een heel andere familie. Op een boomstam zit een wijngaardslak, het is een bewoner van kalkrijke gebieden, hij kan wel tot 12cm lang worden.



Na een tijdje dalen we weer af, eerst nog even een uitzicht meepikken, want we kunnen een hoogstamboomgaard in, waar vandaan we Maastricht en de Enci fabriek zien liggen. Hoog in de lucht vliegt een torenvalk, biddend op zoek naar voedsel. In de weide vliegen tientallen bruine zandoogjes rond, deze zijn - u raadt het al – hoofdzakelijk bruin. Bij het mannetje is de bovenkant bruin, het vrouwtje heeft op de voorvleugel een opvallend oranje veld. Beiden hebben een zwarte oogvlek in de vleugelpunt met daarin een witte kern. De vlinders vliegen van begin juni tot eind augustus, dat is een heel lange periode. De vlinders leven ongeveer 30 dagen. Verspreid over de vliegperiode komen steeds nieuwe vlinders uit de pop, zodat je die hele lange periode steeds bruine zandoogjes kunt zien. Zigzaggend boven de vegetatie zet het vrouwtje de eitjes af, meestal op een plek waar de begroeiing laag is, op diverse grassen, waaronder vossenstaart en gewoon reukgras. De rupsen overwinteren verborgen in





een graspol, bij hogere temperaturen in de winter eten ze gewoon door. Ze verpoppen aan de waardplant in een zijden spinselnest.

Dan dalen we door een holle weg af. Er zijn hier veel dassenholen, het Savelsbos herbergt dan ook de grootste dassenpopulatie van Nederland. We zien diverse vers gegraven pijpen, bij één daarvan zien we zelfs krabsporen.



Na een tijdje laten we het bos achter ons en wandelen tussen boomgaarden en weiden naar Rijckholt. We horen de geelgors zingen en zien hier een vierde soort van de zandoogjesfamilie: het koevinkje. Die draagt een deftige donkerbruine jas afgezet met geelgeringde oogvlekken met een witte kern, dit op de onderzijde van de vleugels. De bovenzijde van het mannetje is egaal bruin, het vrouwtje heeft daar ook nog een rijtje oogvlekjes. Het koevinkje vliegt van eind juni tot half augustus. De vrouwtjes besteden de meeste tijd aan het drinken van nectar, de mannetjes maken veel patrouillevluchten waarbij ze vaak paden of bosranden volgen.



In Rijckholt zien we een zwarte roodstaart, net als de huismus is dit echt een vogel van stedelijke gebieden. We strijken hier neer op het terras van een eetcafé, om de inwendige mens weer wat aan te sterken. Want na de lunch moeten we weer klimmen, eerst langzaam omhoog tussen hoogstamboomgaarden door, hier springen honderden sprinkhanen op als we over het pad komen, maar allengs steiler, door een holle weg, tot we de bosrand bereiken. Hier is een mergelgang afgesloten met hekwerk, een ideale verblijfplaats voor vleermuizen. Naast mergel werd hier ook vuursteen gewonnen, meer dan 5000 jaar geleden. Vuursteenknollen zitten hier in lagen in de kalksteen. Er zijn in het Savelsbos 75 mijnschachten gevonden in diepte variërend van 4 tot 16 meter, want men moest nog wel daglicht hebben.



We wandelen weer verder door het bos, waar we op open plekken nog enkele soorten vlinders toe kunnen voegen aan ons lijstje: het boomblauwtje en de gehakkelde aurelia.



Plotseling blijft Sunny, de hond in ons gezelschap, staan, neus aan de grond en de oren gespitst: daar moet iets rondlopen in de diepte. En ja hoor, we zijn echt totaal verrast, want daar scharrelen twee dassen rond! Zomaar midden overdag, wie had dat verwacht! Immers, de das is een nachtdier, hij schuifelt met zijn neus aan de grond in zijn territorium rond, op zoek naar langzaam bewegende prooien en plantaardig voedsel. Na een tijdje kruipen ze toch weer terug in hun hol, jammer voor ons, maar we hebben er wel mooi een glimp van op kunnen vangen!







Veel te snel bereiken we de bosrand. Over het plateau met velden en boomgaarden wandelen we terug naar Sint Geertruid. Ook hier vliegen nog verschillende vlinders, maar geen – voor vandaag - nieuwe soorten. We nemen nog een afzakkertje bij de camping en gaan dan terug naar Dongen. Tot een volgende keer!

Fia Grootzwagers